

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פנחס תשע"ד

פרשת שבוע

אם תרצו – תרצה

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

בפרשתנו מופיע לראשונה רצונן של בנות צלפחד ולקבל נחלה בארץ, מאז הן הפכו לסמל לנשים אוהבות את ארץ ישראל. וז"ל הכתוב:

"וַתִּקְרַבְנָה בָּנוֹת צֶלְפַּחַד בֶּן חֲפַר בֶּן גִּלְעָד בֶּן מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מִחֲלָה נֶעְדָּה וְחִגְלָה וּמִלֵּכָה וְתַרְצָה" (במדבר כ"ז א).

השבוע נתייחס בדברינו לאחרונה שברשימה זו והיא תרצה.

בשיפוליו המזרחיים של השומרון, בנחלת שבט מנשה, שבטן של בנות צלפחד שוכנת העיר תרצה.

עיר זו נבחרה על ידי ירבעם בן נבט לשמש כבירתה של ממלכת ישראל. ננסה לברר את התהליך שהוביל להחלטה זו.

ירבעם הומלך על ידי עשרת השבטים למלך בבירה ההיסטורית של השומרון, בשכם. שכם הייתה עיר עתיקת יומין עוד

מתקופת האבות. יעקב קנה דווקא בה את חלקת השדה (בראשית ל"ג יט). היא שכנה על הגבול שבין שני בניו של יוסף אפרים

ומנשה (עיינו יהושע י"ז ומבחינה זו היא מקבילה לירושלים שבה עבר הגבול בין יהודה ובנימין). חשיבותה של שכם באה לידי

ביטוי גם במעמד הברית בימי יהושע, מעמד שמקביל למעמד הר סיני. וז"ל הכתוב:

"וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל יְהוֹשֻׁעַ אַתָּה יְקַנְקֵן אֲלֵהֶינוּ נַעֲבֹד וַיִּקְוֹלוּ נִשְׁמָע: וַיִּכְרַת יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לָעָם בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׂם לוֹ חֶק וּמִשְׁפָּט בְּשָׂכָם" (יהושע כ"ד כד-כה).

מתוך כך, ראשיתו של הפסוק הבא, ברורה ואילו אחריתו מעוררת תמיהה

"וַיִּבְּן יִרְבְּעָם אֶת שָׂכָם בְּהַר אֶפְרַיִם וַיֵּשֶׁב בָּהּ וַיֵּצֵא מִשָּׁם וַיִּבֶן אֶת פְּנוּאֵל" (מלכים א י"ב כה).

מדוע זנח ירבעם את בירתו ההיסטורית שכם לאחר שבנה אותה כעיר בירה ועבר לפנואל הנמצאת בעבר הירדן המזרחי?

עיון בספר מלכים מגלה עובדה נוספת, בסוף ימיו בנה ירבעם עיר בירה חדשה- את תרצה. מידע זה מתגלה כביכול בדרך אגב.

בנו של ירבעם, אביו חלה קשות. ירבעם שולח את אשתו בתחפושת לברר אצל אחיה השילוני מה צפוי לו. הנביא מגלה את

התרמית ומנבא על מות הבן. אשת ירבעם חוזרת אל ארמון המלוכה ומגלה שהנבואה כבר התקיימה. וזה לשון הכתוב:

"וַתִּקֶּם אִשְׁתּוֹ יִרְבְּעָם וַתִּלְךְ וַתִּבְאֵ תַרְצָה הַיָּהּ בָּאָה בְּסֵף הַיַּיִת וְהִנֵּער מֵת" (מלכים א י"ד יז).

הארמון של מלך ישראל נמצא בתרצה.

פרו' יהודה אליצור ז"ל (אביו של אורי אליצור ז"ל) הסביר את ההליך בדרך מעניינת מאוד. נסכם את דבריו בקצרה וננסה

להסיק מהם גם לדורנו. לטענתו, עם הקמת ממלכת ישראל, ירבעם בנה באופן טבעי, את שכם כבירתו. ברם, זמן קצר מאוחר

יותר תבע ממנו פרעה-שישק, שנתן לו חסות בימי שלמה, לפרע את המחיר ולפתוח במלחמה כנגד שכנתו הדרומית - ממלכת

יהודה. ירבעם סירב ליזום מלחמת אחים ועל כן עלה שישק על ארצו והרס עשרות רבות של ערים ובנייהן גם את שכם. ירבעם

ברח לעבר הירדן המזרחי מאימת שישק. לכן, נאלץ ירבעם לבנות לו בירה חדשה, רחוק מתגרת ידו של שישק, בשיפולי הגלעד,

את פנואל. רק לאחר שנים רבות הלחץ המצרי נחלש וירבעם היה יכול לחזור אל הצד המערבי של ארץ ישראל אל השומרון. אז

בנה הוא את תרצה ששימשה כעיר בירה עד לימי עמרי.

זכותה של תרצה - אוהבת ארצה - עמדה לה.

בשבועות האחרונים זכינו להכיר שלש אמהות, שנתנו דוגמה לכל העם, מה היא אהבת העם והארץ ומה היא גבורה ומדוע אין

בזאת סתירה, ח"ו, לאהבת הורים לילדיהן. האחדות שהצליחו לעורר בגדולתן רוממה רבים. הן הזכירו לכולם שכוחנו

באחדותנו. בל נחזור לימי הפילוג של ירבעם ורחבעם, נחזור למורשתן של בנות צלפחד, לדרכן של רחל, בת גלים ואיריס.

לעי"נ
רבי יעקב בן אברהם ועיישה
וחנה בת יעיש ושמחה
סגב ז"ל

לעי"נ
ר' מאיר בן
יחזקאל שרגא
ברכפלד ז"ל

לעי"נ
סוזי (שרה)
ונגרובסקי ע"ה
נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד

לעי"נ
הרב יוסף מרדכי
שמחה שטרן ז"ל
נלבי"ע כ"א באדר א' תשע"ד

לעי"נ
הרב אשר וסרטייל ז"ל
נלבי"ע
ט' בכסלו תשס"ט

לעי"נ מר שמואל שמש ז"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה', נלבי"ע י"ח בסיוון תשע"ד

ERETZ HEMDAH

2 Brurya St. P.O.B 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il

ארץ חמדה ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

web-site: www.eretzhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי

מדוע לא הקריבו את קרבן התמיד?

הרב עקיבא כהנא

הגמרא (מגילה ג ע"א) מתארת את מלאך ה' מגיע ליהושע ומאשים אותו על כך, שעם ישראל ביטלו את קרבן התמיד של בין הערביים אתמול.
תוספות (ד"ה אמש) מתקשה מדוע הם באמת ביטלו את תמיד של בין הערביים, והלא הכהנים לא עסקו בלחימה והיו יכולים להקריב את קרבן התמיד?
ומתרץ שכיון שהארון לא היה במקומו, והכהנים נשאו את הארון, לכן לא יכלו להקריב קרבן התמיד.
ישנן שתי אפשרויות להבין את דברי תוספות:

א. הטעם הוא משום שלא היו מספיק כהנים, כיון שהכהנים היו עסוקים ב'סיבוב שערים' עם הארון סביב חומת יריחו.
ב. הטעם הוא משום שהארון לא היה במקומו, ולא ניתן להקריב כשאין הארון במקומו.

1. **טורי אבן מבין שהסיבה בתוספות היא בגלל שלא היו מספיק כהנים, כי היו נדרשים כהנים רבים לנשיאת הארון. פירוש זה מסתבר לפרש בדברי ריטב"א שכתב "לפי שלא היה הארון במקומו... והיו הכהנים נושאים אותו, נתבטלו בו ולא הקריבו התמיד". אך הטורי אבן מקשה על התוספות (לפי פירוש זה) שרואים ממקורות אחרים שהיו כוהנים רבים באותו זמן?**

2. **פשט הדברים הוא שלא ניתן להקריב במשכן כשאין ארון על ידו. אמנם על זה קשה שבכל הזמן שהמשכן היה בגלגל בארבע עשרה שנים הראשונות בכיבוש הארץ וחלוקתה, הארון לא היה כלל במשכן. וכפי שמבואר במאירי (ט ע"ב) ור' יונתן (על הרי"ף ג ע"ב) שבזמן שהיה המשכן בגלגל לא היה הארון על ידו, אלא הסתובב עם עם ישראל במלחמותיהם (ולכן היו הבמות מותרות), ואם כן בכל ארבע עשרה שנים אלו, לא היו יכולים להקריב קרבן התמיד לפי זה? אמנם רש"י בעירונין (סג ע"ב ד"ה 'כל זמן') חולק על כך וסובר שהבעיה הייתה ש"לא החזירו בערב את ארון למקומו בגלגל", כלומר, מקום הארון לשיטת רש"י היה בגלגל ליד המשכן. ויתכן שזו גם הבנת תוספות שלא כהבנת המאירי ור' יונתן. וכן נראה מדברי תוספות בעירונין (סג ע"ב ד"ה 'כל זמן') שמבאר שהיו שני ארונות, והיה יוצא איתם למלחמה ארון אחד, וארון שני היה במשכן, וכאן על פי הדיבור הוציאו את הארון השני גם ליריחו, ומשמע שבדרך כלל היה ארון אחד ליד המשכן, ורק הארון השני היה יוצא למלחמותיהם.**

גרי"ז (סוטה לג ע"ב) גם הוא הקשה קושיה זו, ותיירץ "ושמא על כל פנים בעי שינוח". כלומר, שאין כוונת תוספות שהארון צריך להיות ליד המשכן, אלא שהארון צריך לנוח. לפי דברים אלו קשה יותר להבין את סברת תוספות. אם לא צריך שהארון יהיה ליד המשכן על מנת להקריב קרבן התמיד, מדוע צריך שהארון ינוח?

היה מקום להקשות על ביאור זה קושיה נוספת: לכאורה בבית המקדש השני כלל לא היה ארון, ואם כן איך יכלו להקריב בבית שני קרבן התמיד כלל וכלל? ועל כך שלושה תירוצים:

1. **היעב"ץ בהגהותיו לרמב"ם (לחם שמים בית הבחירה ד, א) כתב שהרמב"ם פסק להלכה שהארון נגזז במקומו ולא גלה לבבל (המחלוקת ביומא נג ע"ב), כי רק כך, ניתן להקריב קרבנות גם בזמן הזה (שם ו, יד-טו) כי אם הארון לא היה נמצא בבית המקדש, לא היו יכולים להקריב קרבנות לרמב"ם בזמן הזה. ולפי דבריו ניתן גם לבאר מדוע בבית שני יכלו להקריב קרבן התמיד.**

2. **משאת המלך (רפד) כותב שהדין שצריך להיות ארון במקומו על מנת לאסור במות, הוא רק כשמדובר במקום שבנו אותו כמשכן, אבל במקום שבנו אותו כמקדש יש איסור במות גם כשהארון אינו שם. לפי דבריו ברור שבבית שני לא צריך ארון על מנת שיהיה איסור במות. ונראה שה"ה לעניין הקרבת קרבן התמיד, אין דין שצריך ארון במקומו אלא במשכן, ולא בבית המקדש, שקדושתו מצד הבית.**

3. **יתכן שכשאין ארון ניתן להקריב קרבן תמיד גם בלעדיו (ולא כדברי ה'לחם שמים') ורק כשיש ארון צריך אותו על מנת להקריב קרבן תמיד.**

הרשב"א (מגילה ג ע"א) מביא פירוש נוסף: "דלא תמיד ממש בטלו, אלא שלא היה שם מעמד ישראל, מפני שהיו טרודים במלחמה, והעלה עליהם כאלו בטלו התמיד. והם לא חששו כל כך, כיון שאינם מעכבין את הקרבן". אמנם הוא דוחה פירוש זה ומפרש כמו התוספות.

סיכום:

ישנם שני פירושים מדוע לא הקריבו קרבן תמיד בזמן המצור על יריחו. או משום שהכהנים היו עסוקים בנשיאת הארון, או משום שהארון לא היה עם המשכן ולא ניתן להקריב בלעדיו. הפירוש השני מעלה את השאלה כיצד יכלו להקריב בבית המקדש בבית שני כאשר כבר לא היה ארון. יש הסוברים שלפי הדעה שהארון נגזז מתחת לבית המקדש, זה נחשב שהארון נוכח, ויש הסוברים שהצורך בארון הוא דווקא במשכן שנדד ממקום למקום, אך כאשר נבחר מקום קבע להקרבה ניתן להקריב גם מבלי נוכחות הארון.

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ח)

New York, USA

ניו יורק, ארצות הברית

טבת תשע"א

הפלה, כללים הלכתיים לרופא

שאלה

אני רופא מתמחה ברפואת נשים. מתוקף תפקידי אני נדרש לבצע גם הפלות. האם תוכלו להדריכני מה הם הכללים ההלכתיים בתחום זה?

תשובה

- א. נחלקו הפוסקים בגדרו של איסור ההפלה. יש שסברו כי איסור ההפלה נכלל באיסור רציחה¹. יש שאמרו שאיסור הפלה הוא מדרבנן בלבד². דעת מו"ר הגר"ש ישראלי היא שאיסור הפלה הוא איסור דאורייתא משום חובל באישה ובל תשחית של גוף האישה³.
- ב. לכן יש פוסקים שהתירו לבצע הפלה רק אם יש סכנה לאם, ויש שהקילו יותר. דעתו של מו"ר הגר"ש ישראלי היא להתיר ביצוע הפלה אם יש לוולד מום גדול או פיגור עמוק, מצבים שבהם צפוי צער גדול לאם או לוולד גם אם אין סכנת חיים לאם⁴.
- ג. מו"ר הגר"ש ישראלי התיר ביצוע הפלה במקרים המנויים לעיל אם יש חשש גדול לבריאות האם, פגיעה פיזית או נפשית, או ידיעה ברורה שיש פגיעה בוולד העומד בפנינו או אם ישנו רוב סטטיסטי ברור המנבא פגיעה חמורה בוולד⁵.
- ד. כל הפוסקים מתייחסים לאיסור ההפלה קודם שהסתיימו ארבעים ימי היריון הראשונים כאיסור קל בהרבה⁶. אך גם במקרה כזה אין מדובר בהיתר גורף.
- ה. יש מן הפוסקים שהקלו יותר בהפלה בשלושת חודשי היריון הראשונים⁷.
- ו. משכלו שלושת חודשי ההיריון הראשונים ועד שעת התעוררותו של הוולד לצאת מרחם אמו⁸, האיסור שווה בחומרתו.
- ז. גם במקרים המותרים, יש להעדיף דרכי הפלה שהם בדרך גרמא⁹.
- ח. נושא ההפלה הוא רגיש ביותר מבחינה רוחנית ומבחינה ערכית. אף שציינו לעיל שבמקום צער גדול ומום גדול אפשר להקל, למעשה אין לאשה המבקשת להפיל להחליט לבדה על כך, אלא עליה לפנות למורה הוראה מובהק שיבחון את הנושא. כנ"ל במה שנוגע לרופא המבצע את ההפלה.

ראוי שרופא שמתעתד לעסוק בתחום זה ילמד הלכות אלו לעומק, ויעמוד בקשר תמידי וישיר עם פוסק הלכה הבקי בתחום זה.

¹ הרב הראשי לישראל הגר"א אונטרמן (נועם ו עמ' א), שו"ת אגרות משה (ח"ו חלק ב סי' סט-עא), שערי הלכה ומנהג (חלק ד סי' ד), הגר"י זילטי (בהסכמתו לספר הרפואה לאור ההלכה א, תשי"מ), שו"ת יביע אומר (חלק ד אבן העזר סי' א), שו"ת משנה הלכות (חלק ט סי' שכח), בשבילי הרפואה (ג-ד, תשי"מ, עמ' צה-קט), הגר"א ליכטנשטיין (תחומין כא, עמ' 93 ואילך). עיין עוד באנציקלופדיה ההלכתית רפואית בעריכת הרב פרופ' אברהם שטיינברג, ערך הפלה.

המקור לשטיטה זו הוא מדברי הגמרא (סנהדרין נט ע"א) שם אמרו שאין דבר שבני נח מצווים עליו וישראל אינם מצווים עליו. ומאחר שבני נח חייבים מיתה על הפלת עוברים, ממילא נלמד ישראל אסורים בזה. בתוספות (שם ד"ה ליכא מידעם) שאלו מדוע אפשר להרוג עובר המסכן את חיי אמו? עיין שם תירוצם, ומוכח מעצם שאלתם שהבינו שהאיסור בהריגת עובר הינו מדין רציחה. עוד סמכו פוסקים אלו על דברי הרמב"ם (הלכות רוצח א, ט) שכתב שהטעם שמותר לחתוך את העובר במעי אמו כאשר הוא מסכן אותה, הוא משום שיש לעובר דין רודף. ומשמע מדבריו שלולי טעם זה לא היה היתר להרוג את העובר, משום שיש לו ינפש. עוד סמכו פוסקים אלה על שיטת הבה"ג (הלכות יום הכיפורים סי' יג) שפסק שמותר לחלל את יום הכיפורים כדי להציל עובר, ואם מותר להציל עובר - משמע שהוא נכלל בהוראה: "וחי בהם", והוא נחשב לנפש.

² ר"ן (חולין נח ע"א ד"ה ולעניין), שו"ת אחיעזר (חלק ג סי' סה אות יד), שו"ת חיים ושלום (חלק א סי' מ), הגר"ש קלוגר (בתשובה המובאת בשו"ת צלותא דאברהם סי' ס), שו"ת מהר"ש ענגיל (חלק ה סי' פט וחלק ז סוף סי' קע), שו"ת בית יהודה (אבן העזר סי' יד), צדה לדרך (פרשת משפטים), שו"ת אמונת שמואל (סי' יד), שו"ת תורת חסד (אבן העזר סי' מב) והחפץ חיים בדעת התוספות (הובאו דבריו בשו"ת משפטי עזיאל חו"מ סי' מו אות ד).

עינינו עוד בעניין זה בשו"ת בני יהודה (אבן העזר סי' יד), שו"ת יביע אומר (חלק ד אבן העזר סי' א אות ה), נשמת אברהם (חו"מ סי' תכה) ושו"ת ציץ אליעזר (חלק ח סי' לו, חלק כ סי' ב וחלק כא סי' כט).

הפוסקים הוללו דחו את הראיה מהגמרא סנהדרין (נט ע"א), מאחר שישנן הוכחות רבות שהרמב"ם סבר שאין לפסוק את הכלל: "מי איכא מידי דאסירא לבני נח ומותר לישראל". כמו כן מדברי התוספות (נדה מד ע"ב) משמע שהם סוברים כי אין איסור מן התורה בהריגת עוברים, וכן משמע מדברי הרמב"ן (שם) ומדברי הר"ן (חולין נח ע"א). הפוסקים הללו ביארו שדברי הרמב"ם המגדירים את העובר המסכן את אמו כרודף אינם ראייה כלל למעמדו של העובר, מפני ששם מדובר שהיא כבר ישבה על המשבר, ומשייבה על משבר אכן יש לעובר דין של נפש, אבל לא לפני כן.

3 עמוד הימיני (סי' לב). ושיטתו מבוססת על דברי הגמרא במסכת ערכין (מובאת לקמן) שאיסור הפלה נדחה מפני צער האם. משמע שאין באיסור הפלה סניף של שפיכות דמים. אבל אם נאמר שטעם האיסור הוא משום חובל באם - הדברים מיושבים, מפני שמותר לאם לחבול בעצמה לצורך בריאותה. וכן מיושב לפי הטעם שהאיסור הוא משום בל תשחית שהרי כל שעושה לצורך אינו מוגדר כהשחתה ומותר.

4 עמוד הימיני (שם). מקורו מסוגיית הגמרא בערכין (ז' ע"א) שם אמרו על דברי המשנה: "האשה שיצאה ליהרג - אין ממתנין לה עד שתלד. האשה שישבה על המשבר - ממתנין לה עד שתלד. האשה שנהרגה - נהנין בשערה. בהמה שנהרגה - אסורה בהנאה": "פשיטא, גופה היא! איצטריך, סלקא דעתך אמינא: הואיל וכתוב 'כאשר ישית עליו בעל האשה', ממונא דבעל הוא ולא ליפסדיה מיניה, קא משמע לן. ואימא הכי נמי! אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, אמר קרא: 'ומתו גם שניהם', לרבות את הוולד. והאי מיבעי ליה: עד שיהו שניהן שוין, דברי רבי יאשיה! כי קאמרת מיגם".

ממה שהקשו בגמרא: "פשיטא, גופה היא!", משמע שלא חששו כלל לחיי העובר. אמנם על כרחנו יש לומר שאף שיש איסור תורה בהריגת העובר, איסור זה נדחה משום עינוי הדין של האם, וממילא יש להסיק מכאן שבמקום שיש צער גדול לאם - איסור ההפלה נדחה מחמתו.

הפוסקים שפסקו שיש בהפלה סניף של איסור שפיכות דמים כתבו שאין ראייה מגמרא זו, מפני שיש לפרש שמה שאמרו בגמרא הוא שברור הוא שאין להמתין מהריגת האם בשביל להציל את עובריה, שהרי אף הוא חייב מיתה מאחר שהוא יונק את חיותו מהאם, וכפי שכתבו התוספות בסנהדרין (פ' ע"ב) בשם רבינו תם. ואולם הר"ן במסכת חולין (י"ט עמוד א בדפי הרי"ף) כתב שהטעם הוא מפני שעובר אינו ירך אמו, ואף על פי כן היות שאין בו חיות גמורה, הרי הוא נדחה מפני עינוי הדין של האם, וההוכחה לכך שעובר אינו ירך אמו היא מהסיפא של המשנה, שאם ישבה על משבר ממתנינים לה, ואם נאמר שהוא ירך אמו או שאף הוא נידון למיתה, גם במקרה כזה לא היה לנו להמתין. ועיין עוד בדברי מו"ר הגר"ש ישראל שכתב שלא רק לדעת הרמב"ן (יומא פב ע"ב) הסובר שאין לחלל שבת עבור סכנת עובר, משום שאין בהפלת עובר סניף של שפיכות דמים, אלא גם הבה"ג שמתיר לחלל שבת או יום הכיפורים בשביל הצלת עובר, אין זה מפני שאנו מחשיבים אותו לנפש, אלא מפני ששייך לומר עליו את הכלל: "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה", ולא לחינם ציין הבה"ג לכלל זה כמקור לדבריו, ולא כתב את הכלל של "וחי בהם", שממנו למדו את כל דיני הצלת נפשות, משום שבאמת אין העובר בכלל נפש.

5 עמוד הימיני שם.

6 אכן בגמרא (יבמות ס"ט ע"ב) מבואר שעד לשלב זה נחשב העובר "מיא בעלמא" (ראה רמב"ם הלכות תרומות ח, ג: "שכל הארבעים יום אינו עובר אלא מים בעולם הוא חשוב"). חלק מהפוסקים למדו מכאן שבשלב זה של ההיריון איסור ההפלה הוא קל בהרבה. עיין שו"ת תורת חסד (אבן העזר סי' מב אות לג), חמדת ישראל (עמ' פח), שרידי אש (חלק ג סי' קכז), שו"ת ציץ אליעזר (חלק ז סי' מח פרק א אות ח) ושו"ת באהלה של תורה (חלק א סי' קטו). עיין עוד באנציקלופדיה הלכתית רפואית, ערך הפלה. וראה אמונת עתיד כרכים 98-99.

7 ראה שו"ת יביע אומר (שם, אות י). וטעמו הוא שבשלושת החודשים הראשונים העובר ממילא מסוכן. כמו כן נקבע זמן זה לזמן הכרת העובר בהלכה.

8 עמוד הימיני שם, כך דייק מדברי הרמב"ם, שכל שהתעורר לצאת מרחם אמו - חשוב כנפש.

9 עיין בתשובת יביע אומר (חלק ד אבן העזר סי' א בשם ספר בית יהודה). ועיין עוד בשו"ת חיים ושלוה (חלק א סוף סי' מ), שו"ת חוות יאיר (סי' לא) ושו"ת שפת הים (אבן העזר סי' יד).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:

הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

יצא לאור! שו"ת במראה הבזק, חלק שמיני.

תשובות לשאלות מרבני הגולה. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

ספר **מעגלי צדק**
על מסכת קידושין
שיעורים בעיון על סדר המסכת

מאת
הרב צדוק אליאס שליט"א
ר"מ בישיבה הגבוהה במצפה ירוחו
בוגר 'ארץ המדה'

לרכישה 050-3844556